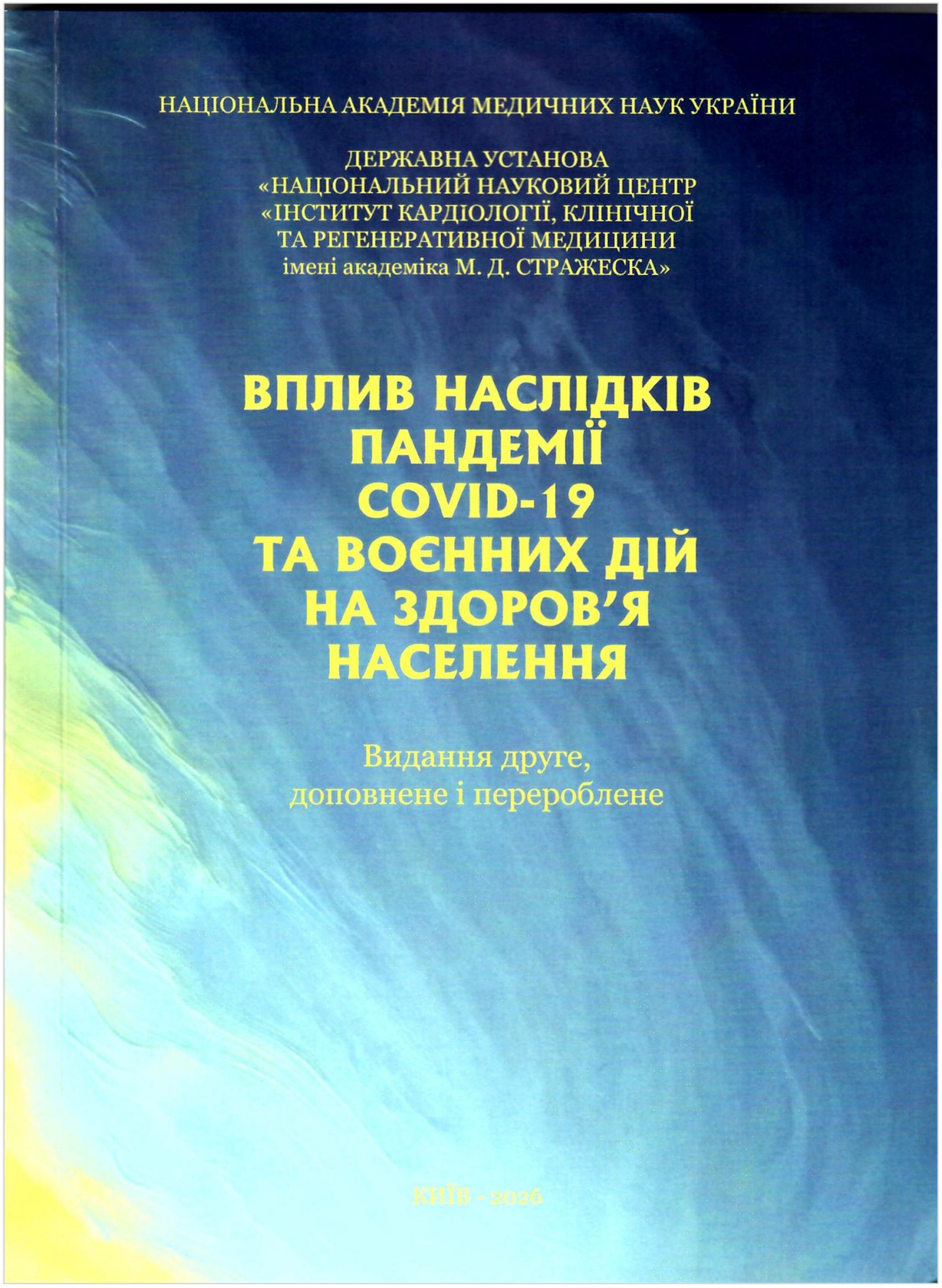

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ МЕДИЧНИХ НАУК УКРАЇНИ

ДЕРЖАВНА УСТАНОВА
«НАЦІОНАЛЬНИЙ НАУКОВИЙ ЦЕНТР
«ІНСТИТУТ КАРДІОЛОГІЇ, КЛІНІЧНОЇ ТА РЕГЕНЕРАТИВНОЇ
МЕДИЦИНИ імені академіка М. Д. СТРАЖЕСКА»

ВПЛИВ НАСЛІДКІВ ПАНДЕМІЇ COVID-19 ТА ВОЄННИХ ДІЙ НА ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ

(посібник)

Видання друге, доповнене і перероблене

Київ - 2026

УДК 616.12-082
В 80

Під редакцією:

Коваленка Володимира Миколайовича,
академіка НАМН України, професора, д.мед.н.,
заслуженого діяча науки і техніки України,
лауреата Державної премії України в галузі науки і техніки

Гриня Владислава Костянтиновича,
академіка НАМН України, професора, д.мед.н.,
заслуженого лікаря України,
лауреата Державної премії України в галузі науки і техніки

Корнацького Василя Михайловича,
член-кор. НАМН України, д.мед.н., професора,
заслуженого лікаря України,
лауреата Державної премії України в галузі науки і техніки

Підготовлено робочою групою Центру профілактичної медицини, соціальної кардіології та медико-соціальної реабілітації та інших фахівців:

Манойленко Т.С., Ревенько І.Л., Корнацький Ю.В., Бєляєва Т.В.

В 80 Вплив наслідків пандемії COVID-19 та воєнних дій на здоров'я населення : посіб. / під ред. В.М. Коваленка, В.К. Гриня, В.М. Корнацького. — Вид. 2-ге, допов. і перероб. — Черкаси: Видавець Третяков О.М., 2026. — 278 с.

ISBN 978-617-8725-19-8

Рекомендований для кардіологів, ревматологів, терапевтів, організаторів охорони здоров'я та лікарів загальної практики

При підготовці посібника використані дані ВООЗ, Європейського регіонального відділення ВООЗ, Державної установи «Центр громадського здоров'я МОЗ України», за що висловлюємо вдячність співробітникам відділу медичної статистики ДУ «Центр громадського здоров'я МОЗ України» Сазоновій І.Д., Стешенко І.Є., Сегін Л.В.

УДК 616.12-082

ISBN 978-617-8725-19-8

ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ

150-річчю з дня народження

академіка Миколи Дмитровича Стражеска

та 90-річчю з дня заснування ним

Інституту клінічної медицини,

реорганізованого в

ДУ «ННЦ «Інститут кардіології,

клінічної та регенеративної медицини

імені академіка М.Д. Стражеска» НАМН України

ЗМІСТ

Перелік умовних скорочень 7
1. Зміцнення системи охорони здоров'я України у співпраці з ВООЗ і ЄС 9
1.1. Зростаюча потреба у послугах психолого-психіатричної, травматологічної та реабілітаційної допомоги 13
1.2. Друга Європейська програма роботи на 2026-2030 роки 17
2. Покращання здоров'я населення світу під увагою ВООЗ 19
2.1. Основні загрози, які стоять перед людством 21
2.2. Тривалість життя, тривалість здорового життя і тягар хвороб через призму пандемії COVID-19 23
2.2.1. Регіональні тренди очікуваної тривалості життя 24
2.2.2. Динаміка тривалості життя в Україні 26
2.3. Зміщення тягаря хвороб 31
2.3.1. Об'єднані категорії причин смерті 31
2.3.2. Головні причини смерті 33
2.3.3. Десять основних причин смерті у світі 34
2.4. Показники ЦСР, пов'язані зі смертністю 41
2.4.1. Здоров'я матері та дитини 42
2.4.2. Смертність внаслідок поранення 42
2.4.3. Смертність внаслідок НІЗ 45
2.4.4. Смертність, спричинена екологічними факторами ризику 47
2.5. Пов'язані із здоров'ям Цілі сталого розвитку 48
2.5.1. Інфекційні хвороби 48
2.5.2. Фактори ризику для здоров'я 52
2.6. Зміцнення системи охорони здоров'я - ключовий засіб у досягненні збільшення охоплення послугами ОЗ 54
2.6.1. Надання послуг у системі охорони здоров'я 55
2.6.2. Фінансування системи охорони здоров'я 57
2.6.3. Успіхи у досягненні Цілей сталого розвитку на сьогодні 58

2.7. Прогрес ВООЗ на шляху до мети «Потрійний мільярд 58
2.8. Ключові проблеми та тенденції у глобальній охороні здоров'я 62
2.8.1. Пов'язані з інвалідністю нерівності у стані здоров'я 63
2.8.2. Здоров'я біженців і мігрантів 67
3. Стан охорони здоров'я у Європейському регіоні 74
3.1. Більш ефективна система охорони здоров'я дітей і матерів 75
3.1.1. Демографічна ситуація у світі 77
3.1.2. Демографічна ситуація в Україні 82
3.2. Боротьба з НІЗ, яким можна запобігти 91
3.2.1. Динаміка смертності від НІЗ в Україні 93
3.3. Подолання проблем зростання порушень психічного здоров'я та душевного благополуччя 94
3.3.1. Стан психічного здоров'я населення України 97
3.3.2. Нова настанова ВООЗ щодо охорони психічного здоров'я 107
3.4. Активізація боротьби з інфекційними хворобами 110
3.5. Удосконалення систем охорони здоров'я для підвищення їх життєстійкості 111
3.6. Забезпечення більш надійної доказової бази для вироблення політики в галузі охорони здоров'я 113
4. Європейська база даних «Здоров'я для всіх 114
5. Бойові дії та їх наслідки для здоров'я військових і цивільного Населення 116
5.1. Психосоціальні особливості учасників бойових дій 123
5.1.1. Історія формування концепції синдромів військових конфліктів 126
5.1.2. «В'єтнамський» синдром 130
5.1.3. «Афганський синдром» 132
5.2. Військові дії в Україні та їх наслідки 135
5.2.1. Вплив бойових дій на психічний стан людей 137
5.2.2. Посттравматичний стресовий розлад та розлад адаптації – незалежні фактори ризику розвитку ХСК 139

5.2.3. Розвиток цереброваскулярної патології під впливом стресу 142
5.2.4. Психотерапевтична допомога в кардіології учасникам і постраждалим внаслідок бойових дій. Патопластичний ефект 143
5.2.5. Визначення психологічного статусу учасника бойових дій 145
5.2.6. Повернення ветеранів у мирне життя після війни 148
5.2.6.1. Досвід розвинених країн як зразок для побудови власної системи адаптації ветеранів 153
5.2.6.2. Створення умов поверненню ветеранів до мирного життя 156
5.3. Дослідження кардіологічних хворих на третинному етапі допомоги 162
5.3.1. Коморбідна цереброваскулярна патологія у постраждалих внаслідок бойових дій 165
5.3.1.1. Актуальність дослідження 165
5.3.1.2. Результати дослідження 172
5.3.2. Дослідження психологічного стану пацієнтів на третинному етапі медичної допомоги 180
5.3.2.1. Актуальність оцінки та корекції психологічного стану пацієнта 180
5.3.2.2. Результати дослідження 180
5.4. Висновки. Рекомендації 185
Список використаних джерел 190
ДОДАТОК 1 Показники стану здоров'я населення Європи і світу 202
ДОДАТОК 2 Підсумки роботи клінік інститутів НАМН України 247
ДОДАТОК 3 Анкета 276
АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ 278

Наукове видання

ВПЛИВ НАСЛІДКІВ ПАНДЕМІЇ COVID-19
ТА ВОЄННИХ ДІЙ НА ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ

(посібник)

Під редакцією

Коваленка Володимира Миколайовича,
Гриня Владислава Костянтиновича,
Корнацького Василя Михайловича

Підп. до друку 15.07.2026. Формат 60x84/16. Папір офсетний.
Гарнітура Times New Roman. Ум. друк. арк. 16,5.
Наклад 500 прим. Вид. № 09-26.

Видавець Третяков Олександр Миколайович.
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців
Серія ДК No 4862 від 11.03.2015 р.
Україна, 18001, м. Черкаси, вул. Слави, 1, к. 24.
Тел.: 067 636255512. E-mail: book_brama@ukr.net